

แผ่นดิน ภูเขา แม่น้ำ ทะเล และท้องฟ้า
EARTH MOUNTAIN RIVER SEA AND SKY

THE ART EXHIBITION OF 80 THAI ARTISTS IN CELEBRATION ON THE AUSPICIOUS
OCCASION OF HER MAJESTY THE QUEEN'S 6th CYCLE BIRTHDAY ANNIVERSARY

การแสดงศิลปกรรมของ 80 ศิลปินไทย
เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
ในโอกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุ 72 พรรษา

Rama IX Art Museum Foundation

แผ่นดิน ภูเขา แม่น้ำ ทะเล และท้องฟ้า EARTH MOUNTAIN RIVER SEA AND SKY

THE ART EXHIBITION OF 80 THAI ARTISTS IN CELEBRATION ON THE AUSPICIOUS
OCCASION OF HER MAJESTY THE QUEEN'S 6th CYCLE BIRTHDAY ANNIVERSARY

ภาพปกหน้า
ลวดลายพื้นผิวในธรรมชาติ
โดย ก้าวร สุนพงษ์ศรี

หอศิลป์วัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่

แผ่นดิน ภูเขา แม่น้ำ ทะเล และท้องฟ้า EARTH MOUNTAIN RIVER SEA AND SKY

THE ART EXHIBITION OF 80 THAI ARTISTS IN CELEBRATION ON THE AUSPICIOUS
OCCASION OF HER MAJESTY THE QUEEN'S 6th CYCLE BIRTHDAY ANNIVERSARY

Rama IX Art Museum Foundation

แผ่นดิน ภูเขา แม่น้ำ ทะเล และท้องฟ้า Earth, Mountain, River, Sea and Sky

The Art Exhibition of 80 Thai Artists in Celebration on the Auspicious
Occasion of Her Majesty the Queen's 6th Cycle Birthday Anniversary

Organized: Art Centre, Silpakorn University
Exhibition Curator: Wichoke-Murdamanee, Monticha Khantachawana
Published: Art Centre, Silpakorn University
Design: Art Centre, Silpakorn University
Photographs: Chaisa Chatipantawanont and artists
Press and public relation: Art Centre, Silpakorn University
First Edition: September 2004, 2,000 copies
Printed: Amant Printing and Publishing Public Company Limited

- ณ หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ กรุงเทพมหานคร
15 กันยายน - 5 ตุลาคม 2547
- ณ หอศิลป์สยาม อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
7-28 มกราคม 2548
- ณ หอศิลป์ริมน่าน จ.น่าน
4-25 กุมภาพันธ์ 2548
- ณ หอศิลป์วัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่
1-20 มีนาคม 2548

- Art Gallery, Silpakorn University, Wang Tha Phra, Bangkok
15 September - 5 October 2004
- Siam Art Museum, Songkhla
7 - 28 January 2005
- Nan Riverside Art Gallery, Nan
4 - 25 February 2005
- Chiang Mai City Art & Cultural Centre, Chiang Mai
1 - 20 March 2005

Rama IX Art Museum Foundation

สารบัญ

9

คำนำ

ผู้อำนวยการหอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

10

โครงการมหกรรมศิลปะร่วมสมัยเฉลิมพระเกียรติ

12

บทความ “แผ่นดิน ภูเขา แม่น้ำ ทะเล และท้องฟ้า

โดย ศาสตราจารย์กัจกร สุนพงษ์ศรี

16

บทความ “สถาปัตยกรรมจะตายแล้ว”

โดย สุธี คุณาวิชยานนท์

20

รายนามศิลปิน

21

ผลงานศิลปกรรมในนิทรรศการ

61

ประวัติศิลปิน

68

คณะกรรมการดำเนินงาน

71

ขอบคุณ

คำนำ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเสียสละเวลาส่วนพระองค์ปฏิบัติพระราชกรณียกิจในโครงการเพื่อประชาชนโดยมีทรงย่อท้อ ด้วยพระปรีชาสามารถและพระวิริยะอุตสาหะ โครงการในพระราชดำริจึงได้ก่อให้เกิดประโยชน์ ก่อความสุขแก่พสกนิกรและนำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรืองแก่ประเทศชาติอย่างเอนกอนันต์ทั่วทั้งแผ่นดิน และนับแต่ทรงเป็นพระราชินีในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2493 จนถึงปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2547 ทรงปฏิบัติภารกิจเพื่อพสกนิกรของพระองค์ด้วยน้ำพระทัยที่เมตตา รวม 54 ปี

ในปี พ.ศ. 2547 เป็นปีแห่งมหามงคลที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มีพระชนมายุครบ 72 พรรษา หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากรจึงได้จัดทำโครงการ “แผ่นดิน ภูเขา แม่น้ำ ทะเล และท้องฟ้า” เพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติในวาระอันเป็นมงคลนี้ โดยเชื้อเชิญศิลปินไทยที่มีชื่อเสียงและสร้างสรรค์ผลงานศิลปะอย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน รวมทั้งสิ้น 80 คน ให้สร้างผลงานที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องราวของแผ่นดิน ป่าไม้ ทะเล แม่น้ำ ภูเขา และสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในทุกๆ พื้นที่ของแผ่นดินไทย ที่ได้รับพระบารมีแห่งความอุตสาหะวิริยะของพระองค์ นำเสนอในงานสร้างสรรค์ศิลปกรรมเพื่อน้อมเกล้าฯ ถวายความจงรักภักดีต่อองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในวโรกาส 72 พรรษา นี้

และในปีมหามงคลนี้พวกเราเหล่าศิลปินจากทุกภูมิภาคของประเทศ มีความภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่งที่ได้ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างสรรค์ผลงานเพื่อจัดแสดงต่อสาธารณชน ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และขอให้พระองค์มีพระชนมายุยืนนาน เป็นมิ่งขวัญของพสกนิกรและเป็นที่รวมดวงใจของเหล่าศิลปินสืบไป

รองศาสตราจารย์วิโชค มุกดามณี
ผู้อำนวยการหอศิลป์

Rama IX Art Museum Foundation

โครงการมหกรรมศิลปะร่วมสมัยเฉลิมพระเกียรติ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในวโรกาสทรงเจริญพระชนมายุครบ 72 พรรษา

จัดแสดงในวันศิลป์ พีระศรี ประจำปี 2547

โดย หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

1. หลักการและเหตุผล

จากรากฐานของ “โรงเรียนประณีตศิลปกรรม” ที่เปิดสอนศิลปะในปี พ.ศ. 2477 โดยท่านศาสตราจารย์ ศิลป์ พีระศรี เป็นสาเหตุสำคัญในการเริ่มต้นการศึกษาและสร้างสรรค์ศิลปะแนวตะวันตกผสมผสานไปกับแนวประเพณีที่ก่อให้เกิดรูปแบบศิลปะสมัยใหม่ขึ้นในประเทศไทย จวบจนได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นสถาบันสอนศิลปะระดับอุดมศึกษาเมื่อปี พ.ศ. 2486 นับแต่นั้นมา มหาวิทยาลัยศิลปากรจึงถือกำเนิดเป็นสถาบันสอนศิลปะในระดับอุดมศึกษาแห่งแรกของประเทศไทย ผลิตบั่นทิตที่เป็นทั้งช่างศิลป์และศิลปินในสาขาจิตรกรรม ประติมากรรม และศิลปะสาขาต่างๆ จนเป็นที่รู้จักและยอมรับกันอย่างกว้างขวางและในปี พ.ศ. 2547 นี้ นับเป็นปีที่สำคัญยิ่งของปวงชนชาวไทยที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมายุครบ 72 พรรษา หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากรได้จัดโครงการมหกรรมศิลปะเฉลิมพระเกียรติขึ้น โดยเชื้อเชิญศิลปินไทยจากทุกภูมิภาคในประเทศไทยร่วมสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมจากแนวคิดที่ได้ความบันดาลใจจากสิ่งที่พระองค์ทรงสร้างให้แก่แผ่นดินไทยให้มีความเจริญรุ่งเรืองสมบูรณ์ไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศโดยมีหัวข้อเรื่องในการทำงานศิลปกรรมคือ “แผ่นดิน ภูเขา แม่น้ำ ทะเล และ ท้องฟ้า”

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อรวบรวมผลงานศิลปกรรมของศิษย์เก่าที่มีชื่อเสียงและสร้างสรรค์ผลงานเป็นที่ยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ จัดแสดงร่วมเฉลิมฉลองในวันศิลป์ พีระศรี

2.2 เพื่อจัดทำข้อมูลประวัติความเป็นมาของการศึกษาศิลปะในมหาวิทยาลัย รวมทั้งวิวัฒนาการของศิลปะร่วมสมัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2486 - 2546 เผยแพร่ในเอกสาร และสารสนเทศสมัยใหม่

2.3 เพื่อพัฒนางานศิลปะของประเทศให้ก้าวหน้า อันเป็นการส่งเสริมการสร้างสรรค์ทางด้านศิลปวัฒนธรรม การศึกษาวิจัยในงานศิลปะร่วมสมัยของสถาบันให้เข้มแข็ง และตั้งเป้าหมายให้สถาบันเป็นศูนย์กลางวิชาการศิลปะของประเทศสืบไป

3. ผู้รับผิดชอบโครงการ

หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

4. ประเภทผลงาน

เป็นการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ หรือผลงานศิลปะที่ใช้สื่อประสมอื่นๆ

5. สถานที่ดำเนินการและกำหนดการแสดง

จัดแสดงในเดือน กันยายน พ.ศ. 2547 - มีนาคม พ.ศ. 2548

ณ หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ กรุงเทพฯ

ณ หอศิลป์สยาม จ.สงขลา

ณ หอศิลป์ริมnan จ.น่าน

ณ หอศิลป์วัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่

6. งบประมาณของโครงการ

เงินงบประมาณ 500,000 บาท

รายละเอียดงบประมาณและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ในปี พ.ศ. 2547

1. ค่าใช้จ่ายในการจัดเตรียมข้อมูล การบันทึกภาพ จัดทำภาพถ่าย และจัดทำสำเนา	30,000 บาท
2. ค่าจ้างผู้รวบรวมข้อมูลและจัดเตรียมงานต้นฉบับ (วุฒิปริญญาตรี 6,360 x 3)	19,080 บาท
ค่าประกันสังคม (191 x 3)	573 บาท
3. ค่าใช้จ่ายในการบันทึกข้อมูล เพื่อเตรียมการเผยแพร่ในเอกสารสิ่งพิมพ์	26,000 บาท
4. ค่าใช้จ่ายในการจัดซื้ออุปกรณ์ เพื่อเผยแพร่ในระบบคอมพิวเตอร์ และ	140,000 บาท
การจัดทำ CD-ROM ในรูปแบบนิทรรศการสมัยใหม่	
5. ค่าใช้จ่ายในการเตรียมการเรื่องนิติรศการ ค่าขนส่ง ค่าPacking	80,000 บาท
เพื่อขนย้ายผลงานไปแสดงในหอศิลป์ภูมิภาค และค่าใช้จ่ายเดินทางของเจ้าหน้าที่	
6. ค่าใช้จ่ายในการบรรยายวิชาการและ Workshop	20,000 บาท
7. ค่าใช้จ่ายในการจัดทำต้นฉบับ การออกแบบ Art work เพื่อทำเอกสารสิ่งพิมพ์	30,000 บาท
โปสเตอร์ แผ่นพับ และสุจิตร์	
8. ค่าจัดพิมพ์สุจิตร์ โปสเตอร์ และสิ่งพิมพ์อื่น	130,000 บาท
9. ค่ารับรอง	10,000 บาท
10. ค่ายานพาหนะและค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	5,000 บาท
11. ค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์	4,000 บาท
12. ค่าสาธารณูปโภค	2,000 บาท
13. เบ็ดเตล็ด	3,347 บาท

หมายเหตุ ขอถัวจ่ายได้ตามความเป็นจริง

7. แผนการดำเนินงานใน ปี พ.ศ. 2547

กิจกรรม ระยะเวลา	2546	2547									
	ต.ค.-ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	
1. จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตามนาม ผู้ทรงคุณวุฒิและกัณฑ์วางแผน การดำเนินงาน	→										
2. เชื้อเชิญศิลปิน ศิษย์เก่าที่มีความสามารถ และมีชื่อเสียงเข้าร่วมโครงการและกิจกรรม		→									
3. จัดเก็บข้อมูล บันทึกภาพถ่าย								→			
4. จัดทำต้นฉบับ ออกแบบรูปเล่ม และจัดทำ Art Work เอกสารและสิ่งพิมพ์										→	
5. เตรียมการเบื้องต้นสำหรับนิทรรศการ										→	

8. ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ

- 8.1 นิทรรศการของศิลปินและศิษย์เก่าของสถาบัน จัดแสดงในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด 3 แห่ง
- 8.2 ผลงานศิลปกรรม 250 - 300 ชิ้น ที่มีรูปแบบ แนวความคิดและการสร้างสรรค์หลากหลาย
- 8.3 ความร่วมมือของศิษย์เก่ากับสถาบัน
- 8.4 ความสนใจของประชาชนต่อนิทรรศการ

Rama IX Art Museum Foundation

แผ่นดิน ภูเขา แม่น้ำ ทะเล และท้องฟ้า

โดย ศาสตราจารย์กำจร สุนพงษ์ศรี

เงาเลือนลางที่แผ่ขานครอบงำจิตสำนึกของมนุษย์นั้น ล้วนสาแดงถึงรากเหง้าของสิ่งที่เรียกว่า “ธรรมชาติ” แผงผืนอยู่ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การเกิด แก่ เจ็บ และตาย เรื่องของความรู้สึกที่เกรงกลัว ความเกลียดชัง ความรัก ความพึงพอใจ และนานาอารมณ์ เรื่อยไปจนถึงการสำนึกในบุญคุณที่มีต่อแผ่นดิน ภูเขา แม่น้ำ ทะเล และท้องฟ้า

มนุษย์นับแต่โบราณกาลมณานมาแล้ว ค้นพบว่าวัตถุธาตุทั้ง 4 คือ ดิน น้ำ ลม และไฟ รวมตัวกันเป็นโลกที่มนุษย์อาศัยอยู่ อีกทั้งเป็นปฐมเหตุให้เกิดแผ่นดิน ภูเขา แม่น้ำ ทะเล และท้องฟ้า เรื่อยไปจนก่อให้เกิดสรรพสิ่งทั้งหลายที่มีชีวิต ซึ่งรวมไปถึงชีวิตของมนุษย์ด้วย

มนุษย์ในทางสังคมวิทยา หมายถึงคนที่มีวัฒนธรรมเท่านั้น กล่าวคืออย่างน้อยต้องมียศวรรค์สำคัญ ของวัฒนธรรม เช่น การพูด ความคิด ความสามารถในการถ่ายทอด และความสามารถในการทำการใช้สิ่งประดิษฐ์ ตนใดไม่มีย่อมไม่เข้าข่ายของความเป็นมนุษย์

อนึ่งธรรมชาติดั้งเดิมของมนุษย์นั้น ย่อมเป็นไปอย่างเดียวกันไม่ว่าจะอยู่ในสังคมใดหรือสมัยใด แต่ทั้งนี้ และทั้งนั้น ธรรมชาติของมนุษย์ส่วนรองอาจแปรเปลี่ยนไปไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับอิทธิพลทางสังคมและวัฒนธรรม ที่มีอยู่ตลอดเวลา โดยที่มนุษย์ในสังคมและวัฒนธรรมนั้นๆ อาจไม่มีความสำนึกเลย

ในเมื่อคนเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ พวกเขาเรียนรู้ว่าทราบใดที่ธาตุทั้ง 4 ขาดสมดุล ย่อมบันดาลให้เกิดความหายนะมาสู่ตน และทราบใดที่ธาตุทั้ง 4 มีความสมดุล เมื่อนั้น ความสุขก็บังเกิดขึ้นอย่างแน่นอน

จากที่มาและที่ไปในความเป็นส่วนหนึ่งในธรรมชาติของมนุษย์ เราสามารถพบเห็นเสมอในงานศิลปกรรม โดยเฉพาะงานจิตรกรรมอยู่ทุกยุคทุกสมัย ปรากฏทั้งในส่วนสำคัญของงาน หรือเป็นส่วนรองของงาน ซึ่งขึ้นอยู่กับอิทธิพลของสังคม วัฒนธรรม และศาสนาเป็นสิ่งที่กำหนด

เราว่ามนุษย์วิวัฒนาการมาจากลิงพันธุ์หนึ่ง และอาศัยอยู่ในถ้ำเป็นคฤหาสน์สำหรับหลบหนาว พักผ่อน เสวนา และหลบภัย พวกเขาได้เริ่มความเป็นมนุษย์เมื่อรู้จักถ่ายทอดสาแดงความคิดเห็นออกมาเป็นภาพสัตว์ชนิดต่างๆ ไว้ตามเพดานและผนังถ้ำ จุดมุ่งประสงค์ของการวาดนั้นมีการสันนิษฐานกันไปต่างๆ นานา บางคนเชื่อว่า วาดขึ้นเพื่อสนองความเชื่อเรื่องโชคลาง โชคลาภ ใช้ชมวิญญานสัตว์ร้าย บางคนคิดว่าอาจเป็นการเริ่มต้นของการแสดงเป็นเจ้าของถ้ำหรือวาดขึ้นเพื่อความสำราญใจ และความพึงพอใจ ซึ่งเป็นเค้าของต้นแบบที่มนุษย์ในยุคสมัยต่อมานิยมชมชอบให้มีภาพประดับตามผนังอาคารบ้านเรือนของตน

เด็กไร้เดียงสาผู้มีประสบการณ์ในโลกภายนอกเพียงน้อยนิด เมื่อเริ่มวาดภาพ จิตไร้สำนึกของหนูน้อย เหล่านั้นล้วนสะท้อนถ่ายไม่ว่าจะเป็นแผ่นดิน ภูเขา แม่น้ำ ทะเล หรือไม่ก็เป็นท้องฟ้าอยู่เสมอ

ชนชาติอียิปต์โบราณ ใช้งานจิตรกรรมมาสนองความเชื่อในคตินิยมที่คร่ำคร่าว่าตายแล้วกลับมาเกิดใหม่ รวมไปถึงการเสริมสร้างพระราชอำนาจขององค์ฟาโรห์ การสร้างงานจิตรกรรมที่เต็มไปด้วยการสาแดงออกอย่างตรงไปตรงมาของมนุษย์ถ้าและอย่างไร้เดียงสาของเหล่าหนูน้อยแปรเปลี่ยนไป กลายเป็นสลัษับซ้อน และมีเงื่อนไขต่างๆ นานามากขึ้น

ถึงกระนั้น ก็ยังพบภาพเกี่ยวกับแผ่นดิน ภูเขา แม่น้ำ ทะเล และท้องฟ้า ทั้งชัดเจนและซ่อนเร้นอยู่ทั่วไป อาจเป็นรูปลักษณ์ของสัญลักษณ์หรือแสดงอย่างชัดเจนเสมือนจริง

ชาวคริสต์นดูจะเป็นตัวอย่างที่ดีของผู้นำวิถีชีวิตของตนกับธรรมชาติมาสาแดงออกในงานจิตรกรรม เพราะมีการพบภาพวาดบนภาชนะ บนกำแพงวัง และอื่นๆ แสดงชีวิตของทะเล สัตว์ทะเล และท้องฟ้า สีความที่สวยงาม กับชีวิตของชาวเมืองมาลัมพันธ์กันจนกลายเป็นงานศิลปกรรมชั้นเลิศ

เมื่อกล่าวถึงชาวกรีกย่อมนึกถึงชาวโรมันเคียงคู่กัน ชาวกรีกเป็นต้นคิดและต้นแบบของศาสตร์นาสาสาขาโดยเฉพาะด้านการสร้างสรรค์งานศิลปกรรม พวกศิลปินกรีกได้สร้างงานขึ้นราวกับเนรมิต งานแต่ละชิ้นล้วนสวยและงามอีกทั้งเพียบพร้อมด้วยสติปัญญาความสามารถในการถ่ายทอดสาแดงออก แต่ถ้าไม่มีชาวโรมันผู้เป็นทั้งนายและศิษย์มาช่วยเผยแพร่และส่งเสริม ศิลปกรรมกรีกก็คงไม่เกริกไกรเท่าที่เป็นอยู่ทุกวันนี้

เราทราบกันดีกว่า ชาวโรมันเป็นชนชาตินักรบและนักสร้างสิ่งก่อสร้างที่ทั้งสวย ใหญ่โต และงามสง่าอย่างยิ่ง พวกเขาสร้างสิ่งก่อสร้างขนาดมหึมาไว้ตามดินแดนต่างๆ ที่พวกเขาไปเป็นเจ้าเป็นนายคน ณ ที่นั้น สิ่งก่อสร้างอันน่าอัศจรรย์ใจเหล่านั้นในแง่มุมมองหนึ่งก็คือ เท่ากับพวกเขาได้สร้างกำแพงขวางกั้นตนเองกับธรรมชาติให้ห่างจากกัน

ทราบใดที่มนุษย์เห็นห่างจากธรรมชาติ ความสุขที่ยั่งยืนย่อมไม่ปรากฏ ชาวโรมันทราบดี พวกเขาจึงจัดสร้างสวนสาธารณะ สถานที่ออกกำลังกาย สร้างทุกสิ่งทุกอย่างให้ธรรมชาติอยู่ใกล้กับพวกเขาให้มากที่สุด รวมไปถึงการวาดภาพประดับในอาคารของรัฐ และตามวิลล่าของพวกตน จิตรกรชาวโรมันหรืออาจเป็นพวกกรีกได้ค้นพบสูตรทางเรขาคณิตที่กล่าวถึงการจำลองภาพธรรมชาติที่เป็น 3 มิติ ให้ดูราวกับเป็น 3 มิติ บนผนังที่แบนเรียบแบบ 2 มิติ สูตรนี้คือสูตรในทัศนียวิทยา หรือ Perspective นับเป็นความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ทางวิชาการช่วยให้จิตรกรวาดภาพบนพื้นภาพแบนให้บังเกิดการลวงตาเป็นดุจดั่งที่ปรากฏจริงตามธรรมชาติ มีการค้นพบภาพวาดแผ่นดิน ภูเขา แม่น้ำ ทะเล และท้องฟ้า รวมไปถึงพืชพันธุ์สัตว์ ประดับอยู่ภายในอาคารบ้านเรือนของชาวโรมันมากมาย

ครั้งจักรวรรดิโรมันล่มสลาย คริสตศาสนาได้เข้ามาเป็นส่วนสำคัญของชีวิตชาวยุโรป สูตรในการวาดภาพ 3 มิติ ถูกเลเยลไม่มีผู้จดจำ การวาดภาพภูมิทัศน์ก็พลอยไม่ได้รับการเอาใจใส่ ศิลปินต่างวาดภาพตามกำหนดทางศาสนา ภาพบุคคลสำคัญในพระคัมภีร์ได้เป็นส่วนสำคัญเด่นชัด ภาพธรรมชาติได้กลายเป็นส่วนรองอยู่เบื้องหลัง

ถ้าเราข้ามฟากมายังซีกโลกอีกด้านหนึ่ง ซึ่งมีดินแดนกว้างใหญ่ไพศาล จนชนชาตินี้คิดว่าชาติของตนคือโลก ชาตินี้คือชาติจีน สภาพโดยทั่วไปทางภูมิศาสตร์ แม้ได้อยู่ในระดับเส้นรุ้งหรือละติจูดระดับเดียวกับทางทวีปยุโรป หากมีสภาพแตกต่างออกไป พื้นที่ส่วนมากมักมีหมอกบางๆ ปกคลุม ทำให้เกิดบรรยากาศ แปลกแยก จากทางตะวันตกจิตรกรชาวจีนจึงนิยมวาดภาพภูมิทัศน์ให้เกิด 3 มิติด้วย การสร้างภาพให้เกิดความรู้สึกใกล้ไกลด้วยม่านหมอก ซึ่งเราเรียกว่าเป็นวิธี Atmosphere Perspective ต่างไปจากการวาดภาพภูมิทัศน์ของทางตะวันตก ซึ่งนิยมให้เกิดมิติด้วยการใช้เส้นนำสายตา เราเรียกวิธีนี้ว่า Linear Perspective

อนึ่งปรัชญาลัทธิเต๋า ซึ่งเป็นปรัชญาหลักที่ชาวจีนชมชอบมากที่สุดได้ให้ความสำคัญของ แผ่นดิน ภูเขา แม่น้ำ ทะเลและท้องฟ้า อย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้จิตรกรรมทิวทัศน์ของจีน มีเอกลักษณ์โดดเด่นไม่เหมือนใครในโลกมีอิทธิพลโดยตรงต่อญี่ปุ่นและเกาหลี

ย้อนกลับมาติดตามพัฒนาการการวาดภาพภูมิทัศน์ช่างมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เมื่อผ่านพ้นยุคกลางหรือยุคมืดทางพุทธิปัญญา แสงสว่างที่อยู่ปลายอุโมงค์เริ่มสว่างเมื่อเข้าสู่สมัยแห่งการฟื้นฟูศิลปวิทยา ความรู้ในการสร้างงานให้เกิดมิติใกล้ไกลอย่างใกล้เคียงกับที่ตามองเห็น ซึ่งครั้งหนึ่งชาวกรีกชาวโรมันค้นพบและสาปสูญไปนั้นได้มีผู้รู้ผู้ค้นพบและนำกลับมาใช้ใหม่ นอกจากนี้ยังนำสิ่งประดิษฐ์ที่เราเรียกว่ากล้องรูเข็มมาช่วยในการมองและถ่ายทอดภาพภูมิทัศน์ได้อย่างใกล้เคียงกับธรรมชาติ เชื่อกันว่า เลโอนาร์โด ดา วินชี ก็ใช้เครื่องมือนี้ช่วยร่างภาพทิวทัศน์ของตน แต่ถึงกระนั้นภาพภูมิทัศน์ก็ยังคงไม่ได้รับการยกย่องให้มีความสำคัญทัดเทียมกับภาพทางศาสนา เป็นเพียงแค่องค์ประกอบส่วนรองอยู่เบื้องภาพพระคริสต์ แม่พระหรือเหล่านักบุญทั้งหลายอยู่

อย่างไรก็ตาม ในขณะที่สกุลช่างฟลอเรนซ์และอื่นๆ ในอิตาลีสร้างงานเกี่ยวกับคนเด่นชัดกว่าภาพภูมิทัศน์อยู่นั้น สกุลช่างชาวเวนิส ที่มีตระกูลเบลินีเป็นผู้นำ ก็ได้ให้ความสนใจในการวาดภาพภูมิทัศน์อันสวยงามมาเสริมส่งผลงานของพวกเขาจนให้โดดเด่นขึ้น ดังได้เห็นเสมอในงานของมันเตงนา (Mantegna) และเมสสินา (A. da Messina) เป็นต้นเท่ากับการริเริ่มให้ความสำคัญแก่ภาพภูมิทัศน์ในสมัยต่อมา ดังได้พบเห็นในผลงานของรูเบนส์ (P.P. Rubens 1577-1640) เร็มบรันดท์ (Rembrandt 1606-69) และ เวอร์เมียร์ (J. Vermeer 1632-75) ผู้วาดภาพทิวทัศน์เมืองเดลฟ ที่เขาพักอาศัยอยู่ชั่วชีวิตได้เหมือนจริงและมีชีวิตชีวาอย่างน่าอัศจรรย์ใจ

แต่ศิลปินที่ได้รับการยกย่องอย่างสูงในการเป็นผู้นำการวาดภาพภูมิทัศน์คือ คานาเล็โต (G.A. Canaletto 1697-1768) ชาวเมืองเวนิสผู้มีภูมิหลังการทำงานจากช่างวาดภาพฉากละครมีความเชี่ยวชาญอย่างมากในการวาดภาพลายเส้น ภาพภูมิทัศน์ และภาพสถาปัตยกรรมโบราณ (Topography Art) เขาชอบวาดภาพภูมิทัศน์ของมหานครเวนิสไว้หลายภาพด้วยกัน อิทธิพลในผลงานมีมากโดยเฉพาะวงการจิตรกรรมของอังกฤษและสเปน

อิทธิพลในการวาดภาพภูมิทัศน์ของคานาเล็โตมีอยู่อย่างยาวนาน และได้รับการยกย่องให้ขึ้นระดับวิจิตรศิลป์ทัดเทียมกับเนื้อหาเกี่ยวกับภาพทางศาสนา แต่อย่างไรก็ตามผลงานของเขามีแนวสำแดงออกไปในท่วงทำนองของพวกโรแมนติกอยู่มาก จึงมีจิตรกรบางกลุ่มมีความเห็นว่า ยังไม่เป็นการสะท้อนถ้อยสิ่งที่เป็ความจริงตามธรรมชาติ จึงมีจิตรกรหลายคนได้เกิดแนวคิดแนวปฏิบัติที่พัฒนาออกไป โดยไปวาดจากของจริง ณ สถานที่จริง เพื่อให้ได้ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นจริงดังเห็นได้จากงานของ เทอเนอร์ (J. Turner, 1775-1851) กับคอนสแตเบิล (J. Constable, 1776-1837) ซึ่งมีอิทธิพลโดยตรงต่อจิตรกรกลุ่มบาร์บิซงของฝรั่งเศสที่ผันผายตัวเองออกจากกรุงปารีส ไปลี้ภัยอาศัยอยู่ในหมู่บ้านบาร์บิซง ซึ่งอยู่ชายป่าพงดานโบล จิตรกรกลุ่มนี้ถือคติว่าเป็นการวาดภาพภูมิทัศน์แผ่นดิน ภูเขา แม่น้ำ และท้องฟ้า อย่างลัดยัดข้อต่อดวงตาที่มองเห็น จนได้รับการยกย่องให้เป็นกลุ่มศิลปินที่มีความสำคัญของลัทธิลััจนิยม (Realism)

เมื่อย่างเข้าคริสต์ศตวรรษที่ 19 การค้นหาความจริงที่คิดเองเออเองได้หมดความน่าเชื่อถือ วิทยาศาสตร์ได้ให้คำตอบสุดท้ายที่ถูกต้องเป็นที่ยอมรับ คู่ต่อสู้ที่เข้มแข็งกับวงการศิลปกรรมแบบเก่าก็ได้บังเกิดขึ้น โดยเฉพาะการคิดประดิษฐ์กล้องถ่ายภาพ ที่อำนวยความสะดวกความง่ายในการถ่ายทอดภาพเสมือนจริงออกมา และราคาถูกกว่าภาพวาดมาก อีกทั้งนักวิทยาศาสตร์ได้ทำการอธิบายถึงเรื่องแสงสีที่เกิดขึ้น พวกเขาค้นพบระบบแม่สีแสงอาทิตย์ขึ้นเคียงข้างระบบทางสีวัตถุธาตุที่เคยใช้กันมานานนับแสนปี ประชาชนทั่วไปย่อมพึงพอใจในกล้องถ่ายภาพที่ให้ผลงานที่ทั้งเหมือนและก็ราคาแพงถูกก็ถูกกว่า ผลก็คืออาชีพการวาดภาพคนเหมือนกับภาพวาดภูมิทัศน์เริ่มล้นคลอนดังนั้นศิลปินเริ่มหาทางออกใหม่ พวกเขาพากันให้ความสนใจในทฤษฎีสีแสงอาทิตย์ พากันศึกษาระบบการมองเห็นและการรับรู้สรรพสิ่งทั้งหลายของมนุษย์ตามหลักวิทยาศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ นี่เป็นส่วนหนึ่งในที่มาแห่งการเกิดการสร้างงานแบบใหม่ที่เรียกว่า อิมเพรสชันนิสม์ ที่มีโมเนต์กับสหยาของกลุ่มของเขาสร้างงานกันขึ้น

แผ่นดิน ภูเขา แม่น้ำ ทะเล และท้องฟ้า ซึ่งในอดีตถูกสะท้อนถ่ายและถ่ายทอดออกมา มีสีสันที่มัวชัวและมืดทึบ ก็เริ่มสว่างสดใสสวยงาม สามารถบันทึกวันเวลา และฤดูกาลได้ใกล้เคียงกับที่ธรรมชาติเป็นอยู่ นับเป็นชัยชนะที่จิตรกรกลุ่มอิมเพรสชันนิสต์ได้แสวงหาทางออกใหม่ให้กับวงการจิตรกรรม

กรรมวิธี กลวิธีและมโนทัศน์ของพวกเขาอิมเพรสชันนิสต์ ได้แผ่ขยายความนิยมให้กับจิตรกรทั่วโลก แต่อย่างไรก็ตาม ความเบื่อหน่ายในความซ้ำซากจำเจยังคงเป็นปฏิกิริยาต่อมนุษย์กับสิ่งที่เขาพบเขาเห็นอยู่เกลื่อนกลาด ในไม่ช้าลัทธินี้ก็นับวันยิ่งดูเป็นลัทธิธรรมดาไม่ท้าทายดังเริ่มแรก จึงเกิดความคิดริเริ่มการมองภาพภูมิทัศน์ให้พัฒนาจากเดิมให้ดูลึกซึ้งและแยบยลซับซ้อนยิ่งขึ้น ฟานก๊อทท์ โกแกง และเซซาน พวกเขาใช้ทั้งวิธีวิเคราะห์และสังเคราะห์ ใช้ทั้งความรู้และอารมณ์เฉพาะตนสอดใส่ในผลงาน ทำให้บังเกิดการล้าไปข้างหน้าไปสู่กลวิธีและมโนทัศน์แบบใหม่ได้อีกมากมาย ดังเช่นปีคาสโซกับคิวบิสม์ ซาลวาดอร์ดาลีกับลัทธิเหมือนจริงหรือเซเรียลลิสม์ และลัทธิต่างๆ อีกมากมาย

สำหรับวงการจิตรกรรมไทย เราเองก็ทราบกันดีอยู่แล้วมีการรับเอาทั้งกระบวนแบบ กลวิธีและมโนทัศน์สายตรงมาจากอินเดีย ผสมผสานบ้างพอควรจากจิตรกรรมจีน...ภูมิทัศน์ แผ่นดิน ภูเขา แม่น้ำ ทะเลและท้องฟ้า เป็นเพียงส่วนประกอบของภาพบุคคลสำคัญทางพุทธศาสนาหรือไม่ก็เป็นเทวนิยายรามเกียรติ์ กลวิธีการใช้ทัศนียวิทยา ก็เป็นแบบก้างปลา (Herring Bone Perspective) และใช้วิธีให้ภาพเชิงทับซ้อนกันแสดงมิติใกล้ไกล ซึ่งก็เหมาะสมกับองค์ประกอบในการวาดตกแต่งฝาผนังอาคาร การสร้างเช่นนี้กระทำซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนเป็นเอกลักษณ์ และประเพณีนิยมในที่สุด

ครั้นเมื่อเกิดการไหลถ่ายเททางศิลปวัฒนธรรมเกิดขึ้น สิ่งใหม่ที่ดูน่าสนใจ นำตื่นเต้นและน่าเชื่อถือกว่าก็ย่อมเข้ามาสู่ความนิยม แทนที่แบบเก่าจากรัชสมัยของรัชกาลที่ 4 ที่ 5 และที่ 6 แนวคิดในการสร้างงานศิลปกรรมไทยก็ได้รับการเพิ่มเติมจากศิลปะตะวันตก ยังมีการเปลี่ยนแปลงมากเมื่อศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี สร้างสถาบันศิลปะที่ชื่อคณะจิตรกรรม และประติมากรรม ในมหาวิทยาลัยศิลปากร เท่ากับวางรากฐานทางศิลปะสากลอย่างถาวรในประเทศ นักศึกษาศิลปะได้ทำการศึกษาทัศนียวิทยาอย่างถูกต้อง มีการออกไปวาดภาพภูมิทัศน์จากสภาพจริง เป็นการขยับขยายการค้นคว้าแสวงหาแนวทางใหม่ให้กับการสร้างงานแผ่นดิน ภูเขา แม่น้ำ ทะเลและท้องฟ้า ซึ่งยังคงเป็นเนื้อหาเรื่องราวที่เป็นอมตะนิรันดร์กาล เพราะเป็นผลผลิตอันทรงคุณค่าของธาตุทั้ง 4 เช่นเดียวกับชีวิตของมนุษย์ ดังนั้นไม่ว่าการสร้างทางใหม่ของวงการศิลปกรรมแบบใดเกิดขึ้น ก็ยังไม่สามารถหลีกเลี่ยงไปจากบ่วงของธรรมชาติที่ร้อยรัดชีวิตของมนุษย์อย่างแน่นหนาจากพันธนาการที่ธรรมชาติกำหนดไว้

ด้วยเหตุนี้แนวคิดในการสร้างงานศิลปะแบบใหม่ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มศิลปะจัดวาง (Installationism) กลุ่ม Earth Art, Land Art ผู้สร้างศิลปะให้เข้ากับธรรมชาติดูจะชาวอียิปต์สร้างปิรามิดกลางทะเลทรายหรือกลุ่ม Environment Art ที่ให้ความสำคัญของศิลปะกับสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ล้วนยังผูกพันอยู่กับธรรมชาติเช่นเดิม

แผ่นดิน ภูเขา แม่น้ำ ทะเล และท้องฟ้า ในมโนทัศน์ของคนไทยยังคงศักดิ์สิทธิ์ นำเคารพกราบไหว้ทั้งด้วยความสำนึกในบุญคุณและกลัวเกรงในอำนาจเหมือนเดิม แต่ในขณะเดียวกันก็มีบางคนบางกลุ่มได้กระทำการบังอาจจางัว้งให้เกิดราศีแก่สิ่งต่างๆ เหล่านี้ พวกเขาพากันทำให้เกิดการเสียสมดุลด้วยการบุกรุกทำลายป่า ส่งผลหายนะต่อแผ่นดินและขุนเขา โยนสิ่งปฏิญูลทั้งหลายลงแม่น้ำและทะเลให้เป็นมลทิน สร้างสีสันของท้องฟ้าด้วยหมอกควันพิษ

“จงกลับไปสู่ธรรมชาติ” ซึ่งครั้งหนึ่งจึง จาค รูลโซ เคยเรียกร้องให้ชาวยุโรปช่วยกันรักษารธรรมชาติ ให้สมดุลเมื่อหลายศตวรรษ ประเทศไทยเวลานี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ก็ได้ทรงเรียกร้องให้คนไทยได้กระทำเช่นนี้เช่นกันนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างล้นพ้น

ยิ่งกว่านั้น ทั้งสองพระองค์ยังริเริ่มโครงการที่เป็นรูปธรรมอันยังประโยชน์แก่มวลพลกนิกร และแผ่นดินอีกด้วย

แผ่นดิน ภูเขา แม่น้ำ ทะเล และท้องฟ้า คือ ผลิตผลของธรรมชาติเฉกเช่นเดียวกับมนุษย์ คือ มันต้องเป็นอยู่อย่างเอกภาพขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดเสียมิได้สำหรับศิลปินแล้วยังให้ความเคารพนับถือสิ่งต่างๆ เหล่านั้นอย่างสูงสุด เพราะนี่คือเป็นแหล่งหล่อเลี้ยงจิตวิญญาณแห่งจินตนาการที่บังเกิดอย่างไม่ขาดสายอย่างไม่มีวันเหือดหายตลอดชั่วนิรันดร์กาล

